

SISAČKI PARTIZANSKI ODRED

Povijesno značenje pripada antifašističkoj Hrvatskoj i u tome što je baš u Hrvatskoj u okviru bivše Jugoslavije, osnovan prvi partizanski odred - Sisački partizanski odred, 22. lipnja 1941. godine. Djelovao je četiri mjeseca. Bio je sastavljen od 25 radnika, 42 seljaka i 15 intelektualaca, među kojima je bilo 72 Hrvata, 3 Srbina i 2 Slovenca. U toku NOR-a poginulo je 39 boraca. Još uvijek se iznose neke netočne činjenice o broju i sastavu Odreda, ali i pogrešne i tendenciozne ocjene o njegovoj ulozi

Početni embrij antifašističke Hrvatske bio je u stvaranju Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda, a to je započelo osnivanjem Sisačkog partizanskog odreda. „Sisak i sisačka partijska organizacija dali su prvi oružani odred, prvi partizanski odred kod nas, u našoj zemlji. Taj Odred formiran je na sam dan 22. lipnja 1941. godine. Formirao ga je na vlastitu inicijativu Okružni komitet Komunistike partije Jugoslavije za Sisak, na osnovi opće linije koju je Komunistička partija ranije dala i na osnovi ocjene perspektive razvoja događaja kako je dao Centralni komitet i drug Tito“ (dr. Vladimir Bakarić, Sisak, 1966.).

Na dan napada fašističke Njemačke na SSSR, 22. lipnja 1941. godine, Okružni komitet KPH Sisak, djelujući na općoj liniji koju su dali Partija i Tito, donosi odluku: da se svi komunisti povuku u ilegalnost, da komunisti poznati vlastima napuste gradove i sela, da se dopremi sakriveno oružje i formiraju oružane grupe. Ova odluka prenesena je članovima Partije na području Siska, Petrinje, Sunje i Kostajnice. Navečer, istog dana, sastala se grupa komunista nedaleko sela Žabno i u šumi Šikari formirala Prvi partizanski odred, na čelu s Vladom Janićem-Capom, sekretarom i Marijanom Cvetkovićem, organizacionim sekretarom OK KPH Sisak. Zbog njegovih čestih diverzija i žive političke aktivnosti, ustaše u tajnosti pripremaju i zajedno s domobranima, rano ujutro 22. srpnja, počinju akciju protiv Odreda. U tom sukobu poginuli su prvi partizani, Ivo Lasić i Ivo Ogulinac. Ostali članovi Odreda izvukli su se iz nerijateljskog obruča i nakon nekoliko dana prebacili na lijevu obalu Save u šumu Brezovicu. Ovdje se Odred spaja s brezovačkom grupom, popunjava novim borcima, a akcije postaju sve češće i značajnije. Borci Odreda, izrasli iz naroda, zajedno s narodom miniraju i ruše pruge, telegrafске i telefonske instalacije, provode sabotaze u tvornicama, pribavljaju oružje, prikupljaju informacije o kretanju i akcijama neprijatelja, ispisuju parole i raspačavaju letke, uspješno napadaju općinske zgrade u Topolovcu i Palanjkju. U nastojanju da se uništi jezgro ustanka u ovom kraju, neprijatelj 20. rujna poduzima novi napad na Odred. Vještim manevrom Odred se u noći 20./21. rujna izvlači iz neprijateljskog obruča i odlazi preko Save na Baniju.

Ovdje se spaja s Kalinskim i Šamaričkim odredom, a 28. rujna 1941. godine sva tri odreda svečano polažu partizansku zakletvu, Na Čavić brdu.

Je li Sisački partizanski odred bio prvi osnovan u Europi, Jugoslaviji i Hrvatskoj?

Vojna enciklopedija, objavljena u Beogradu (1966.) konstatira za Sisački partizanski odred da je bio prvi u Hrvatskoj. Bio je to prvi partizanski odred u Hrvatskoj, koji je dolaskom na područje Banije, pridonio razmahu ustanka, upozorava Enciklopedija leksikografskog zavoda (Zagreb, 1969.). Hrvatska u NOB (Zagreb, 1986.) za Sisački partizanski odred primjećuje da je bio prvi narodnooslobodilački partizanski odred ne samo u Hrvatskoj, već u Jugoslaviji. U knjizi Doprinos Hrvatske pobjedi antifašističke koalicije (Zagreb, 1995.) kaže se da su Hrvati u okolici Siska 22. lipnja 1941. pod zapovjedništvom Vlade Janića osnovali sisački partizanski odred koji je prvi partizanski odred ne samo u Hrvatskoj već i u bivšoj Jugoslaviji pa i među prvima u okupiranoj Europi, a prvi ovakvog oblika. Hrvatski leksikon (Zagreb, 1997.) za Sisački partizanski odred piše kao o prvoj antifašističkoj postrojbi u Hrvatskoj i u Europi. Dr. Nikola Anić u knjizi Antifašistička Hrvatska NOV i POH (Zagreb, 2005.) pojašnjava: „Prvi partizanski odred koji je osnovan u Hrvatskoj odnosno u okupiranoj Jugoslaviji, formiran je 22. lipnja 1941. godine, u šumi Žabno kod Siska. Bio je to Sisački partizanski odred“.

Nije to bio prvi partizanski odred u okupiranoj Europi, niti prvi antifašistički odred u Europi (kako tvrdi general Janko Bobetko u knjizi „Sve moje bitke“), a ni „prvi oružani odred antifašista u porobljenoj Europi“ (što je proglasio prvi predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, 1993. godine, na Dan antifašističke borbe). Taj dan (22. lipnja 1941. godine), jamačno nije ni dan „početka ustanka u Hrvatskoj“, kako se dugo govorilo. Prve oružane gerilske jedinice u okupiranoj Europi pojavile su se još 1939. godine u okupiranoj Poljskoj, onda u Norveškoj, Francuskoj, zemljama Beneluksa, u Grčkoj... Adam Dukpalo, legendarni borac partizanske Banije u knjizi „Banija i Sisak u NOP-u 1941..“ (Zagreb, 2014.) piše da su Odred 22. lipnja 1941. formirali komunisti koji su se nakon napada na SSSR sklonili iz Siska jer su bili na spisku za hapšenje. Osnovan je u selu Žabnom, a u prvih mjesec dana boravio je u šumi Šikari, a ne u Brezovici, gdje je došao tek u srpnju, nakon ofenzive u kojoj je 500 ustaša koje je vodio Ante Moškov, razbio logor u Šikari, ali bez borbe. U kolovozu izveo je dvije oružane akcije, Topolovac i Palanjek, koje su postigle uspjeh. U rujnu se, zbog ofenzive ustaša, 54 boraca prebacuje na Baniju i djeluje zajedno s Kalinskim odredom koji čine ljudi iz petrinjskog kraja, a krajem mjeseca polažu zakletvu zajedno s borcima Vasilja Gaćeše, da bi, nešto preko četiri mjeseca od osnivanja, bila donesena odluka o rasformiranju odreda, što je kasnije kritizirao CK KPH. Odred nije bio prvi u Europi ako je bio prvi u Hrvatskoj. Ali čak ni u Hrvatskoj nije izveo prvu oružanu akciju, jer je to bila Gaćešna akcija na Banski Grabovac. Postojanje odreda pokazalo je da se Hrvati komunisti bore protiv ustaša, i to zajedno sa Srbima. Publicist Slavko Goldstein je u tjedniku Novosti između ostalog rekao: „Osnivanje prvog antifašističkog odreda bio je samo simboličan čin, a ne stvarni borbena ustanak, jer jedva da je izvršena koja akcija.

Prvi ustanak u Hrvatskoj zbio se 23. srpnja u srpskim selima Banije, četiri dana prije akcije u Srbu, dana koji je kasnije uzet za Dan ustanka naroda Hrvatske jer je taj ustanak imao veće razmjere“.

Dajući svoje stajalište o prvim partizanskim jedinicama, dr. Vladimir Bakarić konstatira slijedeće: „U Hrvatskoj smo masovno počeli revoluciju sa Srbima. Doduše počeli smo s Hrvatima, ali u relativno malim razmjerama. Prvi partizanski odredi bili su hrvatski. Ne samo Sisački. Postojao je još bar jedan partizanski odred prije masovnog ustanka Srba“. (Vjesnik, Zagreb, 26. srpnja 1979.).

Iz Sisačkog partizanskog odreda - prve narodnooslobodilačke jedinice u okupiranoj Jugoslaviji, i u Hrvatskoj, formirane su partizanske jedinice NOP-a, nikla je i razvila se pod rukovodstvom Glavnog štaba Hrvatske i CK KPH, velika Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske od 250 tisuća partizana. Prema tom događaju - 22. lipanj proglašen je državnim praznikom - Dan antifašistike borbe u Hrvatskoj.

Bojan Miroslavljev